

NÁVRAT K PŘÍRODĚ

Z té nesmírné spleti a zmateného řevu názorečků, jednostranností a krajností, jimiž překypuje naše rozkolísaná
 5 doba, zazní někdy zvláště pisklavě diškant nikoli nepodobný, ba velmi blízký onomu, jímž málo půvabně rozhorlila se nedávno jistá naše dáma na vivisekci. Hlásá „návrat k přírodě“, pesimistické odmítnutí kulturního a civilizovaného života a — je-li dosti důsledný — také odpor proti
 10 umění a složitosti sociálních jevů, proti vědě a touze po jemných odstínech.

Toto „hnutí“ je sice roztrženo ve spoustu tendencí a výstřelků, právě proto však je ho dosti na všech stranách, zejména všude tam, kde se nemyslí, nýbrž jen papouškuje,
 15 kde vládne chudoba ducha. Je širší, než si myslíme, a jeho příslušníky nejsou jen potrhlí apoštolové, kteří s věncem na holé hlavě, bosky a v režné říze běhají před zástupem kluků ulicemi měst, nýbrž také dobří obchodníci, jimž dovoleno je psáti se „dr. X“. Uvažujeme-li logicky, patří k nim leč
 20 který universitní profesor. A jejich miláček, toť — nikoliv ovšem básník, ale stařec — Tolstoj.

Zde jsme v království šarlatánů a fušerů, někdy snad velmi poctivě to myslících, ale tím více pak nebezpečných. Vyznají se znamenitě v patosu a rozhořčeném gestu. Oplývají
 25 láskou k lidstvu i ke králíkům.

Pokud jsou mezi nimi však opravdu řídcí poctivci, jest jejich omyl ten, že hlásajíce návrat k přírodě a k přirozenému stavu nechtějí nic jiného než znásilňovati přírodu, přirozené pudy člověka, přirozený vývoj člověčenstva...

30 „Návrat k přírodě“, to zní velice vábivě. Je v tom také něco. Ba vysloví-li to ústa rozumného člověka, je v tom mnoho oprávněného, moudrého, krásného, zdravá tendence do budoucnosti. Přiznávám se upřímně k těm, kdož odsuzují kulturu výhradně velkoměstskou a zcentralizovanou.
 35 Představují-li nám tak často naivní neobratnost venkovana, který přijda do města je omámen, obrán a popřípadě i zbit,

sympatizují s venkovem, a nikoli s městem. Santa Lucia je nejkrásnější — na dištanc. Milujeme ji nejvíce, když jsme se zřekli života v ní a s ní. Chápu a vážím si všech, kdož dovedou vymaniti se z rafinovaných osidel velkoměstských a prchnouti na venek. Seděti u řeky při rybolovu, slíditi v lesích po zvěři je zdravější, hezčí než dřepěti v kavárně a vláčeti se promenádou. Nic nebude přirozenější než reakce proti velkoměstu, která nastane ihned, jakmile hospodářské podmínky se změní: magnet ztratí svou sílu a chapadla města nebudou dosti silna, aby zadržela odliv. Všecky prvky budoucí revolty proti velkoměstu jsou již zde a mají vliv.

Ale to všecko neznamená, že se lidstvo vrátí, může vrátiti k nějakému přirozenému stavu, který bezpochyby nikdy neexistoval v tomto smyslu, poněvadž lidstvo od počátku se vyvíjelo a všecky jeho stavy byly přirozené. Či byla přirozeným stavem lidstva doba, kdy se podobalo opicím? Nebo některá pozdější? Doba kamenná? Věk kovový? Babylón? Čína? Egypt? Řecko? Některá kultura ještě starší, nebo novější? Stav podobný životu černochoů nebo Indiánů před stykem s Evropany?

Můžeme-li vůbec mluvit o přirozeném stavu lidstva par excellence, pak nesmíme ho viděti za sebou, nýbrž před sebou. Počne v onen den, kdy uklidněné a skutečně osvětlené lidstvo nabude čistého svědomí, to jest bude věděti, že koná pro svůj blahobyt a harmonický život vše, co jest v jeho moci.

Každý gymnasista ví, že dnešní kultura a civilizace je přirozený důsledek stavů předcházejících. Nemohouce odstraniti své minulosti, neodstraníme ani dnešního stavu jinak než přirozeným překonáním. Nemůžeme se vrátiti, nestanou se z nás barbaři, tak jako barbaři nevrátí se ve stav polozvířecí.

Je více než pravděpodobno, že co nejdříve budeme se snažiti rozdělití svůj život mezi venkov a město, že poznáme, kterak nejen černá káva a cigareta, nýbrž i mléko a ovoce stávají se požitkem, kterak nejen kavárny a kluby, divadla a koncertní síně, nýbrž i lesy, vrchy, vody a louky

poskytují hluboké rozkoše, a kterak nejen hovor s lidmi,
nýbrž i styk se živočichy a bylinami poučuje. Ale to ne-
znamená, že se vzdáme vědy a umění, že budeme potlačo-
vati rozmach a rozvoj kteréhokoli jasného pudu, kterékoli
5 schopnosti a síly. Uvádíme znovu venkovskou přírodu do
svého života nikoli jako výhradního pána, jemuž se při-
způsobujeme dokonalým zapřením své minulosti, nýbrž
jako jednoho z činitelů, jako zdroj něhy tam, kde nás město
učinilo hrubými, a zdroj drsné síly tam, kde nás učinilo
10 přecitlivělými. Venkovem chceme paralyzovati jedy města,
nikoli jeho krásné myšlenky a důmyslné činy...

Nechme však blouznivců, kteří se domnívají, že vývoj
se dá znásilniti jejich propagandou „přirozeného stavu“,
a vraťme se k šarlatánům a fušerům.

15 Na vědu mají spadeno v první řadě, a hlavně na vědu
lékařskou. Nepochybujeme, že chrání své domy hromosvo-
dy, že ve svých příbytcích nesvítí loučemi, nemají-li v nich
dokonce zařízení elektrického, budme jisti, že používají
železnic, elektrických drah a parníků, že se vůbec nevyhý-
20 bají vymoženostem vědeckým. Nicméně jsou zastanci „pří-
rodního léčení“.

Dvacátý věk jest již na tom, aby dokončil a uplatnil jeden
ze svých nejvelkolepějších vynálezů: lék proti příjici. Zna-
menalo-li objevení se příjice revoluci ve společenských mra-
25 vech, znamenati bude jistě podobnou revoluci i spolehlivý
lék proti ní. A v této slunné chvíli právě nejnestoudněji
ozývá se patos „přírodních lékařů“, kteří „léčí“ příjici
vodou a vzduchem. Je však známo, že například v Němec-
ku pozavírány byly po objevení se příjice kvetoucí veřejné
30 lázně, z nichž mnohé byly pod širým nebem. Tedy ani
vzduch, ani voda nepomáhaly, ponechávající si patrně svůj
blahodárný účinek na příjici až pro devatenáctý a dvacátý
věk, pro nový, modernější druh ziskuchtivého šarlatánství.

To je odporné divadlo, a nebezpečné, poněvadž veřej-
35 nost nereaguje na ně dosti rozhodně.

Tak jako veškerá serióznější žurnalistika opřela se senti-
mentálnímu rozhořčení pí Pavly Moudré, nutno krok za
krokem stíhati všecko fušerské řemeslo, ať již jeho podkla-

dem je ziskuchtivost či blouznění apoštolů přírody, abstinence nebo mravnosti. Kdybychom tento plevel nechali příliš se rozmnožit v našem ošení, mohl by ve slabých letech dusiti všechnu úrodu. Nezapomínejme, že svůdný moralism je první jeho metoda. Co se mu nehodí do krámků, odsuzuje především s mravním rozhořčením. A poněvadž mez mezi přirozeným a nepřirozeným je velmi neurčitá a ve většině případů hodně sporná, možno s trochou drzosti jménem přirozenosti odsouditi všecko. Každý pokus vědecký, každou snahu uměleckou, každý požitek a každou rozkoš, každý pud a každou schopnost. 5 10

Jménem přirozenosti bylo by snad možno i člověka chtít vykleštit. K čemuž nemá ostatně jistá kategorie fušerů příliš daleko.